

BESZÉLGETÉS PÁLFI GYÖRGGYEL

„Néha úgy érzem, átok ül rajtam”

SOÓS TAMÁS DÉNES

AZ ÚR HANGJA-ADAPTÁCIÓ ALAPTÉMÁJA A KOMMUNIKÁCIÓKÉPTELENSÉG.

Már a moziban a *Taxidermia* rendezőjének Stanislaw Lem-adaptációja, de *Az Úr hangja* kanadai forgatása annyira keserves élmény volt számára, hogy majdnem ez lett az utolsó filmje. Operatőr Pohárnok Gergely, forgatókönyvíró Ruttkay Zsófia, Nagy V. Gergő és Pálfi György, vágó Lemhényi Réka, látványtervező Asztalos Adrienn, a főbb szerepekben: Polgár Csaba, Eric Peterson, Fekete Ádám, Kiss Diána Magdolna, Kate Vernon, Jenna Warren. Producer Pusztai Ferenc. A filmet a Magyar Nemzeti Filmalap támogatta.

• *Két éve forgattátok Az Úr hangját, miért csak most decemberben került mozikba?*

Mert nem tudtuk leforgatni, amit terveztünk, és újra kellett gondolni a filmet.

Mi volt a probléma?

• A kanadai producer és a stábja. Egy hét után világhossá vált, hogy nagy a baj a forgatáson. A producer sok mindenben hazudott. Kiderült, hogy a kiválasztott helyszínek fotóit az internetről töltötték le, vagy az utcán készítették képet a házról, de a tulajjal már nem beszéltek, hogy forgathatunk-e benne. A filmszakmában alapvető, hogy nem ajánlunk ki olyan helyszínt, amit nem tudunk megszerezni, de ők megtették. Vagy olyan sivatagról küldtek képet, ami 8000 km-re van Torontótól, de a távolságot elfelejtették megemlíteni. A felvételek egy részét pedig ki kellett dobni, mert a focus puller egyszerűen homályosra húzta az anyagot.

• *Hol találtátok a producereket?*

Egy angol producerklubban, ahol produkciós partnereket hoznak össze egymással. Megbízunk benne, mert ott a munkáik alapján szűrjük a producereket. A Filmalap jelezte ugyan, hogy az illető nem rendelkezik akkora volumenű játékfilmmel, mint *Az Úr hangja*, de kisebb filmeket már forgatott. Mi pedig nem találtunk más kanadai producereket, aki vállalta volna, hogy leforgasson egy amúgy sem könnyen kivitelezhető magyar filmet. A kanadai producerek a francia és amerikai filmekért állnak sorba, amik a nagy pénzt viszik az országba. A *Csapnivaló* című vígjáték, amelyben minden elromlik egy forgatáson, ami csak elromolhat, eltöprel a mi forgatási mizériánk mellett. Ezt a filmet nem elkészíteni kellett, hanem százszor megmenteni.

• *Hogyan?*

Azokat a jeleneteket, amikben nem szerepelt kanadai színész, hazahoztuk és újravettük. De azt leszögezném, hogy minden, amit a kanadai stábról mondok, nem vonatkozik a színészekre. Ez a film azért létezik, mert ők felkészülve érkeztek a forgatásra. Kanadában szakszervezet képviseli a színészek érdekeit, ami garantálja, hogy teljesítik az alapvető szakmai kritériumokat, például megjelennek a forgatáson. És mivel a színészek ott voltak, a stábnak muszáj volt leszerveznie a helyszíneket. Nem tőlem félték, hanem a szakszervezettől. Kanadában a rendező csak egy megbízott kivitelező. Szava a gyártásvezetőnek és a producereknek van. A gyártásvezetőnk viszont lelépett az első héten. Nem azokat a

kameramozgató eszközöket hozta a forgatásra, amiket megrendeltünk, és amikor számon kértük, megsértődött és elment.

• *Nem kötöttetek szerződést?*

A kanadai producer kötött, de mivel a rokona volt, hagyta lelépni. Az volt a probléma, hogy a producer szakszervezeten kívüli embereket vett fel, hogy spóroljon. A nem szakszervezetis dolgozók munkája pedig nem volt megfelelő minőségű. Ráadásul azonnal otthagyták a forgatást, ha csak pár dollárral jobban fizető munkát találtak. Naponta 2-3 ember lépett le, akiket menetközben kellett pótolni egy számmunkra idegen országban, ahol nem volt egy telefonszámunk se más filmekhez. Beperelethetők volna őket, de annak sokára lett volna foganatja, és a kanadai törvény amúgy is túlságosan védi a munkavállalókat a munkaadóktól. A kellékest, aki egyetlen használható kelléket se szállított le nekünk, nem tudtam kirúgni. Ő meg nem akart elmenni, azt mondta, ezt a hetet még ledolgozza. És addig a stáb költségén élt. A máskor mindig kellemes forgatás Kanadában így hamar túlélőtáborra változott. Pohárnok Gergővel, az operatőrrel egymásba kapaszkodtunk, és a szívrogamok és agyvérzések ellenére végigcsináltuk. Azt éreztem, hogy muszáj befejeznünk, mert ha abbahagyom, soha többé nem csinálom filmet.

• *Miért Kanadában forgattatok?*

Eredetileg Amerikában akartunk, de azt nem tudtuk volna megfizetni. Kanadában viszont 40 %-os adó-visszatérítést kapnak az európai filmek, ami azt jelenti, hogy utazással, szállással és a helyi szakemberek magasabb gázsijával együtt is olcsóbban jöttünk ki, mintha itthon forgattuk volna. Ráadásul az utcák, az autók és a házak olyanok ott, mint Amerikában. Magyarországon nem lehetne hitelesen reprodukálni egy amerikai kisvárost.

• *Ezek után mennyiben sikerült megvalósítani az elképzeléseiteket?*

Megközelíteni sikerült. Az a filmnyelv és gondolatiság, amit kitaláltunk, ott van a filmben, de nem olyan intenzíven, mint szerettük volna. Ez óriási fájdalom. Nem gondoltam volna, hogy egy rosszul sikerült forgatás ennyire befolyásolja a film minőségét. Hittem abban, hogy egy filmet addig kell csinálni, amíg kész nincs. Úgy gondoltam, a rossz filmek azért rosszak, mert idő

előtt abbahagyták a gyártásukat. Pedig valószínűleg az alapanyag volt hibás. A forgatás során hozod létre a levesbe valót, amit aztán a vágás során megfőzöl. De ha férges a krumpli, hiába vagy jó szakács, az behatárolja a lehetőségeidet. Azért is tartott két évig az utómunka, mert fel kellett javítanunk az alapanyagot. Hozzátettünk egy kis sót, egy kis borsot, hogy finomabb legyen. Szerintem élvezetes és gondolatébresztő filmet készítettünk, de hiányzik belőle az, amitől igazán jó lehetne.

• *Mi volt az a gondolat, ami foglalkoztatott?*

Stanislaw Lem regényei rendkívül széttartóak, de egy gondolati egység köré szerveződnek. Irodalmilag sokféle materiálval dolgozik, filozófiai eszmefutatót sző a költői cselekménybe, aztán áttér naplóíráásra, majd leír egy tudományos kísérletet. Ennek megfelelően a filmben is különböző esztétikai rétegeket helyeztünk egymásra: (ál)dokumentumfilmet, víziókat, híradókat, Youtubevideót, Super 8-as, archív családi felvételeket. Egyrészt, hogy visszatérőzzük azt a képáradatot, ami körbevesz minket, másrészt hogy megjelenítsük a digitális korból a kvantummechanikaiba való átmenetet, ami úgy érzem, jelenleg zajlik. Ez egy másfajta gondolkodási struktúra, amelyben minden probléma egyszerre van jelen. A digitális számítás egymás után következő egyesekkel és

Az Úr hangja
(Polgár Csaba)

nullákkal dolgozik, a kvantummechanikai viszont egyszerre vesz figyelembe minden értéket.

Ez esetünkben azt jelenti, hogy a film látszólag széttartó és különböző műfajú elemei ugyanarról a problémahalmazról beszélnek, csak más analógiák mentén. Mindegyik az alapvető kommunikációs problémánkra vezethető vissza. Arra, hogy két ember univerzuma soha nem fog összeolvadni. Ez a film arról szól, mennyire egyedül vagyunk a világban. Mi, egyéni univerzumok úgy viselkedünk, mint ez a szegény Föld, amit némaság vesz körül, és arra vár, hogy valaki üzenjen neki. De ha üzen, mint a regényben, azt nem tudjuk megfejteni. Ahogy az emberek is találnak maguknak egy partnert, akivel együtt élnek, talán még gyereket is nemzenek, vagyis létrehoznak egy új univerzumot, amivel megint csak bajos lesz a kommunikáció. Érti az ember, ahogy kinyílik az értelem a gyerekében, de azt is, milyen sok felderíthetetlen dolog lapul benne. Ami néha szórakoztató, mert olyat mond, amire nem számít, és akkor nevetnek. Ez a megértés és eggyé válás lehetetlenségének leggyönyörűbb pillanata.

• *Érdekes, hogy a feleségeddel, Ruttkay Zsófiával olyan filmet írtok alkotói és magánéleti szövetségben, amely a másik megértésének lehetetlenségéről szól.*

Hát nem gyönyörű? De vannak a kommunikációknak szintjei. Mi Zsófiával jól megértjük egymást, könnyen dol-

gozunk együtt. Éppen ezért tud annyira élesen kirajzolódni a magány határa.

• *A regényben az űrből sugárzott csillaglevél egy Rorschach-teszt, amelybe a tudósok képzettségüktől és személyiségüktől függően mást és mást látnak bele. Rölad mit mond, hogy egy apa-fiú történetet láttál bele Lem sci-fijébe?*

Ezen sokat gondolkodom én is. De általában 2-3 évvel később tudom csak megfejtetni, mi ihlette a filmjeimet. Az apámmal soha nem volt problémám. Támogatott abban is, hogy filmrendező legyek. Az apasággal viszont már több a gondom. Hatéves volt a fiam, amikor *Az Úr hangjával* kezdtünk foglalkozni, és azt vettem észre, sok mintát megismétlek a nevelésében, ami az apámmal való kapcsolatomból származik. Próbáltam máshogy csinálni, de egyszerűen nem ment, és emiatt néha rosszul érzem magam. Ezt az érzést erősítettük fel *Az Úr hangjában*, amely lelkifurdalásfilm is egyben. Mindenkinek lelkifurdalása van, de leginkább annak az apának a filmben, aki otthagya a hathónapos és kétéves gyereket Magyarországon. Jó oka volt rá, de egy ilyen törést nem lehet feldolgozni.

• *És te hogyan dolgozod fel azt, hogy ezek a peches történetek, a forgatási nehézségek és elkaszált filmtervek végigkísérik a pályádat?*

Néha úgy érzem, átok ül rajtam. Máskor viszont azon gondolkodom, milyen szerencsés vagyok, hogy legalább ezt a hat filmet el tudtam készíteni. Nincs lelkifurdalásom, mert a Filmalap fennállása óta minden évben beadtam egy filmtervet. És nem kamuprojektet, hanem kidolgozott, megvalósítható filmötleteket. Mégsem kellene nekik. A *Toldi* mellett a *Szöke ciklont* is kidobták, pedig egy Rejtő Jenő-film biztosan érdekelné a nézőket. Miért dobták ki? Mert drága? És a *Kincsem* talán nem volt az? Már nem lehet a költségvetéssel takarózni, hiszen a Filmalap folyamatosan gyártja a milliárdos filmeket. Ha a pénz jelenti a problémát, akkor segítsen Andy Vajna leszerződtenni a két sztárt, akit kinézek a főszerepre, és szerezzünk hozzá koproduktív pénzt. Cara Delevingne-nél például szívesen leforgatnám a *Szöke ciklont*. Okos, szép lány. Amikor a forgatókönyvet írtuk, Scarlett Johanssonnak szántuk a szerepet. A hollywoodi sztárokat is meg lehet győzni egy jó forgatókönyvvel és a megfelelő üzleti konst-

rukcióval. Enyedi Ildikó most például Léa Seydoux-val forgatja *A feleségem történetét*.

• Az Úr hangját viszont 636 millió forinttal támogatta a Filmalap.

Szeretném megköszönni a Filmalaprak, hogy hét év után támogatta egy filmemet, miután a *Toldi*nak megítélt 900 milliós támogatást visszavették. Tényleg hálás vagyok, de nem mind-egy, honnan nézzük a dolgokat. Pályáz- tam olyan forgatókönyvvel is, amit nem én írtam, csak rendeztem volna. Arról is leszdedtek. A projekt megy tovább, de nélkülem. Ezek után nem tudok másra gondolni, mint hogy a személyemmel van problémájuk.

• Nem halványult el a Toldi kapcsán kialakult konfliktus közted és a Filmalap között?

Ez a konfliktus sajnos továbbra is él, de úgy érzem, nem miattam. A Filmalap a finanszírozó, náluk a pénz, a lehetőség, a döntés joga. Valóban nem okos dolog bűnözőnek nevezni a Filmalap vezetőjét, de akkor pereljen be, vagy üljünk le és beszéljük meg a helyzetet, mert ez senkinek se jó.

• Nem gondoltál rá, hogy a Filmalaptól függetlenül forgass, ahogy Hajdu Szabolcs tette az Ernellák Farkaséknál című filmjével?

Nálam több mozit költségvetés nélkül nem nagyon csináltak Magyarországon. Ott van a *Nem vagyok a barátod* vagy a *Final Cut*, ami egy dolgozósobából repült a cannes-i filmfesztiválra. Legutóbb pedig a *Mindörökké* című Tar Sándor- adaptációba kezdtünk bele Galambos Zoltán gyártásvezető és Pusztai Ferenc

Az Úr hangja

(Polgár Csaba, Jennifer Vallance, Eric Peterson, Kate Vernon)

producer finanszírozásával, de félre kellett raknunk *Az Úr hangja* miatt. Szeretnék folytatni, de nehéz hozzányúl- ni egy hároméves anyaghoz. Közben pedig meg is

kéne élni valamiből és a szívésségpatronok is hamar besülnék.

• Lemondtál a megvalósulatlan filmterveidről?

Nem. Szívesen megcsinálnám a *Toldi*, most úgyis mindenki történelmi filmet akar forgatni. Ha megfinanszírozták volna, most nem kérhetnék számon a Filmalapon a hiányukat. A legújabb filmtervem pedig a *Sömmi*, amit Cserna-Szabó András kisrománjából írtunk. A forgatókönyvét elfogadták, kérdés, hogy a gyártást támogatják-e majd.

• A történelmi filmes pályázaton is indultál?

Hogyne. Wass Albert novellájából szeretnék egy horrorfilmet forgatni Trianon traumájáról, 1919 címmel.

• Dacból választottad Wass Albertet?

Nem. Filmet akarok csinálni, és azt Magyarországon csak közpénzből lehet. A közpénzt jelenleg a kormány osztja szét, úgyhogy egy filmesnek, ha dolgozni akar, muszáj együttműködnie velük. Én, ha nem is ezt a kormányt, de az országomat mindenképp szeretném szolgálni, és azt a tudást, kultúrát, amit gyerekkorom óta magamba szívtam, itt hasznosítani, hogy jó hírért vigyem az országnak és a magyar kultúrának. Ennek ellenére folyamatos visszautasításban van részem, és nem értem, hogy miért. Fontos lenne, hogy a Filmalap legalább a filmtervek kidolgozásában támogasson. Hogy ne azt érzem, micsoda

nyűg nekik, ha beadok valamit. Elképesztően rossz érzés úgy megírni egy forgatókönyvet, hogy tudom, úgyse fog megvalósulni. Ha csak a szikráját látnám a lehetőségnek, hogy leforgathatom, szárnyalnék. De tudom, hogy a gyártási pályázaton úgyis elkaszálnak. Ezért próbálok visszautasíthatatlan filmterveket beadni. Például Rejtő Jenőt. Például *Toldi*. Például *Sömmi*. És ha ezek a nagy filmtervek nem mennek át, akkor egy alacsony költségvetésű, 300 millió forintos horrorfilmet Trianon traumájáról, a jobboldali pártok kedvenc írójától, a sok faluban szobrot kapó Wass Alberttől. Ha ezt sem támogatják, akkor nem tudok másra gondolni, mint hogy nincs szükségük a munkára, amit rendezőként el szeretnék végezni.

• Wass Albert személye körül éles politikai viták zajlanak.

Nekem nem a politikai vitákkal kell foglalkoznom, hanem azzal, hogy jó filmet csináljak az amúgy jó történetből. Nem kell begyömöszölni Wass Albertet a magyar irodalom panteonjában a legmagasabb helyre, Kosztolányi vagy Móricz mellé, mert nem oda tartozik, de azt el lehet ismerni, hogy jó történetmesélő volt. Leggyakrabban az antiszemitizmusát hozzák fel ellene, de a *Vukot* meg az a Fekete István írta, aki kollaborált a nációkkal és a mai napig betiltott *Kovács István* című film forgatókönyvét írta Páger Antallal a főszerepben, róla és a *Vukról* mégis le tudják választani ezt a vádat. Szerintem Wass Albert műveiről is le lehet.

• Meddig bírod ötlettel, hogy évente beadj egy filmet?

Rengeteg ötletem van.

• Nem égtél ki?

Sokszor a határán voltam annak, hogy feladom, de mindig megszólalt bennem egy hang, hogy folytassam. Hogy a halálos ágyamon tiszta lelkiismerettel tudjam mondani, hogy mindent megtettem azért, hogy filmezzek. Meg hát nem is érzem azt, hogy abba kéne hagynom. Nem rosszak a filmjeim, informatikusnak vagy vállalkozónak viszont tényleg rossz lennék. A filmrendezésben megvan a lehetőség, hogy az egyik legjobb legyek, de ezt egyedül, támogatás nélkül nem tudom megvalósítani. A film technikai sport, amit valakinek finanszíroznia kell. És csak remélni tudom, hogy a megfogalmazott észrevételek ellenére is fogják finanszírozni a filmjeimet. •